

“MAVİ DENİZ DEDİĞİN”

Sözcük Sayısı: 3632

Araştırma Konusu: Cemil Kavukçu'nun “Maviye Boyanmış Sular” adlı yapıtında yer alan öykülerde insan duygularını anlatmada “deniz”in işlevinin incelenmesi

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	2
A. DENİZ DEDİĞİN	3
B. DENİZ KORKUDUR	4
C. DENİZ KEDERDİR	9
D. DENİZ KEYİFTİR	14
SONUÇ	18
KAYNAKÇA	19

Araştırma Sorusu: Cemil Kavukçu'nun "Maviye Boyanmış Sular" adlı yapıtında yer alan öykülerde insan duygularını anlatmada "deniz" in işlevi nasıl sunulmuştur?

GİRİŞ

Sanatçıların kendilerini, insanları, çevrelerini, dünyayı algılayış ve ifade ediş biçiminde çeşitli yöntemleri vardır. Kimi sanatçılar resim yaparak kimi sanatçılar müzik yaparak kimileri ise yazarak duygularını insanlara yansıtmaktadırlar. Bunu yaparken de, insani duygularını anlatmak adına birtakım malzemeler, izlekler ve üsluplar kullanırlar. Seçilen malzemeler ve izlekler insan duygularını anlatmada büyük rol oynar. İnsanların mutlulukları, üzüntüleri, sevinçleri ve acıları bu kavramlarla açıklanır. Cemil Kavukçu'nun "Maviye Boyanmış Sular" adlı yapıtında yazar-anlatıcı, insan duygularını anlatmada malzeme seçimini "deniz"den yana kullanmıştır. Deniz, inişli çıkışlı, gelgitli yanıyla yaşamın bir yanının hüznü, bir yanının ise sevinçli olduğunu aktarmaktadır. Deniz, karanlık bir dünyaya açılan bambaşka bir kapıdır. Uçsuz bucaksız, sonsuzluğa erişen bir geçittir. Büyük bir fırtınanın ardından dinginliği ile huzur çağrıştıran bir dosttur. Bütün derinlikleriyle nice hazineleri barındıran bir sandık, nice kusurları örten bir örtü, nice güzelliklerini yakamozlarla, ışıklarla bizlere sunan, izlendikçe zevk alınan bir tablodur. O kadar büyüktür ki bilinmezlik özelliğinin yanı sıra "bilinebilirlik" de söz konusudur; ama bu bilinebilirlik için onu tanımak ona yaklaşmak ve onunla yaşamak gerekir. Deniz tıpkı insan gibidir. İlk görüşte belki soğuk, belki itici, belki korkutucudur. Ama tanıdıkça, onunla yaşadıkça bilinebilirliklerini keşfedince bambaşka bir güzellik ortaya çıkacaktır. Cemil Kavukçu Maviye Boyanmış Sular adlı yapıtında yer alan *deniz* öykülerinde de deniz'in insanı ve insanlığı anlatmadaki en önemli araç kadar en önemli amaç olarak da kullanılması önemlidir. Yapıtta yer alan öykülere göre deniz dediğin insan duygularının üç temel özelliğinin tanımıdır. İnsanın bir yanı sevgi bir yanı keder bir diğer yanı da korkudur. Deniz de bu üç odak duyguyu anlatabilecek en güçlü metafordur.

A. DENİZ DEDİĞİN

İnsan, kendiyle yüzleşmek için, duygularını dışa yansıtabilmek adına dışarıdaki birtakım etkenlerden yardım alır. Bazıları duygularını öfkeyle gösterirken bazıları ise içinde tutarak onları sakinleştirebilecek unsurlardan destek alırlar. Deniz de gelgitleriyle, sakinliğiyle ama aynı zamanda fırtınasıyla insan duygularını yansıtabilmektedir. Cemil Kavukçu'nun "Maviye Boyanmış Sular" adlı yapıtında yer alan *deniz* öykülerinde deniz ve insan duyguları bağdaştırılarak okuyucuya aktarılmıştır. Yaşamın bütünselliğini yansıtmak için kurgulanmış farklı öykülerin tamamının odak öykü kişisi aynı kişidir. Denizcidir. Ömrü denizlerde geçmiştir.

Deniz, yapıt boyunca insanların duygularını anlatmada bir sembol olarak başrol oynamıştır. İnsanların hislerinin, uçsuz bucaksız duygularının benzetildiği, "olduğu" deniz, yapıt boyunca birbirinden farklı on üç öyküde de odak figürlerin korkularına, bazen yabancı, bazen tanıdık kıyıların, sert fırtınaların ve onlardan da sert gemicilerin sevinçlerine, hüznlerine, düşlerine, gerçekliklere, yaşamlarına ve ölümlerine, kaynaklık, tanıklık etmiştir: "*Kural buydu; deniz, denize dayanabilenlerin işiydi.*" (Kavukçu, 95) Deniz sadece denizi sevenler için değil aynı zamanda onunla başa çıkabilecek insanların ancak evidir.

Tüm öykülerin odağındaki öykü kişisi, aslında yıllardır içinde biriktirdiği bütün duyguları, yoksunluktan oluşan henüz anlamlandırılmamış duygusal boşlukları denizle doldurarak denize yansıtarak denizi, gemileri, denizcileri, gemi adamlarını, o adamların, gemicilerin kavgalarını, çatışmalarını, sert mizahını, kaçışlarını ve saklanışlarını, denizde, mavilikte kaybolma arzusunu yine "deniz"le anlamlandırmıştır. Yapıtta yer alan öykülerde süregelen yabancılaşma ve yabancılaşma duygusu da odak figürlerin başlarından geçen olaylarla aktarılmıştır. Öyküler, denizde yitip giden denizcilere yakılmış ağıtlar gibi işlenmiştir.

Hassas olmanın, incinmenin ve "acıtan" duyguları gizleyememenin hoşnut olunmayan sonuçları doğurduğu bir demir yığınının içinde hayatlarını geçiren insanların bu durumuna

bakılması başkaları için o kadar da keyif verici değildir. Ayrıca bu “acıtan” duyguları, bu hissi dışarı yansıtmak istemeyen insanlar için, durumun sadece gemiye ait bir olay olmadığını bilenler için bu demir yığını belirsiz, uçsuz bucaksız, sonu olmayan bir denizin işareti olmaktadır.

B. DENİZ KORKUDUR

Deniz, insanın karanlık çağlarında, ilkel dönemlerde, insanın hareket etmesini zorlaştıran, onu olduğu yerde sıkıştıran, kapana kısıtıran etmenlerden biridir. Aynı zamanda uzun devirler süresince denizin aşılammış olması, okyanusun kıtalararası sınır görevi görmesi, denize dünyanın çeşitli mitoloji ve dinlerinde mistik ve gizemli bir rol bahşetmiştir. Cemil Kavukçu'nun “Maviye Boyanmış Sular” adlı yapıtında yer alan öykülerde de deniz insanın korkularını yansıtmaktadır. Korkuyuyu yansıtmak ve tıpkı tuzlu su gibi okurun içine gerilimi sızdırmak için ana bir araç olarak kullanılmıştır. Ayrıca deniz olgusunun bir belirsizliği temsil etmesi ve beklenmedik oluşu, bu gizemli gerçekliği yapıtın korku unsuru haline getirmektedir. Kitabın ilk öyküsü “Gemide”de, deniz, özellikle üstünde bulunan kişi için bambaşka bir dünya yaratır. Bu dünyanın yönetimi denizin kurallarıyla, gelgitleriyle ve hırçınlığıyla doğru orantılıdır; deniz onu deneyimleyen insanı bu şekilde terbiye eder. Bu düzene alışık olmayan kişilerin denize dair hissettiği en büyük duygu, genellikle korku olmaktadır. “Gemide” adlı öyküde, denize yeni açılmış, üstelik oraya nasıl geldiğini bilmemekte veya hatırlamamakta olan bir adamın yaşadığı algı yanılsamaları ve düş ile gerçek arasındaki kayboluşu anlatılmaktadır. Anlatıcı, gözlerini nerede olduğunu bilmediği fakat sonradan anladığı üzere bir kamarada, çarşafsız ve nevresimsiz bir ranzada, yalnız bir gecede açmaktadır. O gemiye nasıl geldiğini bilmemekte, aklında milyonlarca soru işareti ile birlikte içinde bulunduğu durumu anlamlandırmaya çalışmaktadır. *“Burada uyandığıma göre ne zaman, nerede uyumuştum. Bunu bilsem, şu an bir anlam veremediğim bu şaşkırtıcı durumu anlatacak bazı*

ipuçları bulabilirdim." (Kavukçu, 17) Oysaki denizde zaman saatler ile belirlenmemiştir; gece ve gündüzden ibarettir. Bu da, anlatıcı için başka bir dünyanın içinde olduğu anlamına gelmektedir. "Saat kaç? Bileğime bakıyorum saatim yok. Oysa yatarken bile çıkarmazdım." (Kavukçu, 17) Uyandığı kamarada oturmuş, gemiye nasıl geldiğine dair ufacık bir kırıntı ararken anlatıcı, son anısını hatırlar. Zaman kavramını karada bırakmıştır. "Hangi günde olduğumuzu bilmiyordum ama hatırladığım son gün cumaydı. İşyerinden çıkınca karımın yazdırdığı listedekileri almıştım. O gece konuklarımız vardı." "Ülkenin ve kendimizin geleceğinden kaygılıydık. Korkuyorduk" (Kavukçu, 18) Denizin ortasındaki bir gemide yapayalnız olmasından kaynaklanacaktır ki, anlatıcının hatırladığı ilk anıda korku bulunmaktadır. Bu korku öykünün tamamında varlığını hissettirmektedir; kimi zaman anlatıcının düş ile gerçeği birbirine karıştırmasına ve söz konusu ayrımı yapabilmek adına kendini bazı testlere tabi tutmasına sebebiyet vermiştir: "Hala cuma gecesinde ve bir düşün içinde olabilir miyim? Hayır, değilim, başım ağrıyor. Dudaklarımı ısırırım, acısını duydum. Düşte değil, gemideyim." (Kavukçu,18) Öykünün devamında anlatıcı, kamaradan dışarı çıkar. Kamaranın kapısının kilitli olduğunu düşünmüş, açmayı denediğinde kilitli olmadığını görerek tutsak tutulmadığına kanaat getirmiştir. Bu da düş ile gerçek arasındaki çıkmazına başka bir örnek teşkil etmektedir. Nitekim gemide karşısına çıkan ilk kişinin kendisine şunları söylemesini beklemiştir:

" 'Sen hâlâ o cuma gecesinde, ağır bir rüyanın içindesin. Uyandığında evinde, yatak odanda tere batmış olarak bulacaksın kendini. Böyle bir kâbus görmem normal çünkü çok içtiniz.' " (Kavukçu, 19)

Kamaradan çıkıp geminin diğer bölümlerini gezen anlatıcı, gemide yalnız olduğunu fark eder. Yakınlarda bir gemi daha olduğunu, fakat o gemide de herhangi bir canlılık belirtisi bulunmadığını görür. Yalnızlığıyla beslenen korkusunu yatıştırmak adına aklından geçen düşünce şudur: "Öteki gemide de benim gibi ne yapacağını şaşırılmış biri olabilir miydi?"

(Kavukçu, 20) Bağırıp çağrılar, seslenmeler sonucunda tıpkı kendisi gibi o geminin de "ölüme terk edilmiş" olduğunu düşünür. Çıkıp yemek aramaya başlar, hayatta kalma içgüdüğü devreye girmiştir. Küflenmiş ekmekler ve biraz su dışında yiyecek bir şey bulamaz; elinde olan yiyeceklerle kaç gün idare edeceğinin hesabını yapar. Kamaraya geri döner. *"Ranzaya uzanıp beklemeye başladım. Neyi beklediğimi bilmiyordum ama bekliyordum. (Kavukçu, 21)* Bir süre sonra anlatıcı denizden gelen bir ses duyar, hemen koşup baktığında bir kayık görür. *"Sesim boğazıma düğümlendi, bağıramadım. Çünkü kayık ürkütücüydü." (Kavukçu, 21)* Yalnızlık ve bilinmezlikten kurtulmayı ne kadar istese de, denizin yarattığı korkuyu dizginleyememiştir. Kayık, yandaki gemiye gider. Anlatıcı düş ile gerçeği birbirinden ayıran çizgiyi bu noktada tamamen kaybeder. Kafasından çıkan korkuyla dolu düşünce baloncuğunda karabasan vardır:

"Bir rüya bu, biliyorum. Bağırarak istediğim halde bağırıyorum, böyle bir şey ancak rüyalarda olur. Ben hala Cuma gecesinde, derin bir uykudaydım ve uyanamıyordum. Böyle yüzen tabutların olmadığını biliyorum çünkü." (Kavukçu, 21)

Kayıkla gelenler, öteki gemiden elleri arkasında bağlı birini alıp geri dönerler. Anlatıcının korkusu, paranoyayla birleşir. Acaba adamın gözleri bantla kapalı mıydı, yoksa ona mı öyle gelmişti? Sıradaki kendisi miydi? Sabaha kadar uyumaz, tekrar yaşam belirtisi bekler. Yalnızlığı geri gelmiştir. *"Ses bekliyorum! Diye bağırardım. Kendi sesimden korktum. Yüksek sesle şiir okumaya başladım" (Kavukçu, 22)* Zamandan, günden ve hatta insandan bağı tamamen kopan anlatıcı, gerçeklik kavramını denizde yitirmiştir. Bir süre sonra önceki geceye benzer şapırtılar duymuştur, fakat hala bir rüyada olduğunu düşünmüştür. Ayak seslerini duymasıyla kendine gelir, tanımadığı birkaç adam ellerini ve gözlerini bağlayıp kendisini götürüleceğini söylemiştir. Anlatıcı ısrarla bu durumu inkar etmekte, rüya gördüğünü haykırmaktadır. *"Yüzümde şiddetli bir tokat patladı. Dengemi sağlamaya çalışırken yere kapaklandım. Bir rüya olmadığımı o zaman anladım." (Kavukçu, 23)* Tüm bunlar insanın

benliğindeki yaşama dair oluşturduğu kaygılardır. Yazar bunları insanlığın temel sorunsalları olarak “deniz”i kullanarak aktarma yoluna gitmiştir.

Telsizci adlı öyküde ise, çarkçı başında balık tutacak sabır yoktur, ancak deniz sakinken balık tutulur. Çarkçıbaşı sakin bir insan da değildir. Denizin en çılgın anlarına benzeyen bir dengesizliği vardır. Yine telsizci de denizin gemiyle dalga geçmesi gibi burada Ruhi’yi alaya almaktadırlar. Kamarot öyküsü, uçsuz bucaksız denizin özgürlüğünde gemiye hapsolmuş insanların hikyesidir. Denizcilerin aileleri ve arkadaşları yoktur. Tek varlıkları denizdeki mürettebat üyeleridir. Ama onlarla da iletişim kurarken kendileri olamamışlardır. Denizin hırçınlığı ile hırçınlaşmaları, durağanlığına sabretmeleri gerekmektedir. Kamarotla da yine ölüm ve ölüm ardından günah çıkarma söz konusudur.

Öyküde, Baha ileri görüşlüdür, denizin insana neler yaptırabileceğini bilmektedir. Hurşit’in de mürettebat içerisinde barınamayacağını görmüş ve zorbalıkların üstünü denize adım atamaz diye kapatmıştır. Denizin hırçınlığı fırtınanın zorluğu karşısında dayanırım demiş ama insanın tek başına mücadele edemeyeceği bu koşullara karşı yanında destek bulamamıştır. İnsanlar zorbalıklarını vurdumduymazlıklarını ve umursamazlıklarını denize yüklemektedir. *“Acımasız olan biz değil kurallardı.” (Kavukçu, 64)* Deniz, denize dayanabileceklerin işidir dense de sabırla ilgili yer yer karşılaşılan izlekler, denizde kalabilmek için sabır gerektiğinin göstergesidir. Zira hem telsizci hem de Kamarot öyküsünde balık tutma ve arıza tamirati üzerinden karakterlerin sabırları sınanmaktadır. Karakterler kamara içinde ve kamara dışında olmak üzere iki farklı kişiliğe bürünmektedirler. Ama Hurşit bu kişilik bölünmesini yapmadığı gibi öğrenme fırsatı da bulamamıştır. Hikayenin başından beri ölüm havası, kasvet söz konusudur ve denizden pek bahsedilmemektedir. Ortalık çok sakindir ve ölüm sessizliği çökmüştür. Diğer hikayelerin aksine fırtına yoktur. Hurşit hikayenin sonunda hem delirmekte hem de ölmektedir. Denizde olmanın zorluklarıyla ve denizin hırçınlaştığı insanlarla mücadele edemeyen Hurşit en sonunda gemiden birinin kendini öldüreceği

düşüncesiyle korkuları açığa çıkmıştır. Deniz ona karanın yolunu kaybettirmiştir. Bununla birlikte hem delirmiş hem de ölmüştür.

Müjark adlı öyküde, denizin belirsizliği yine yer yer hissedilmektedir. Bunun yanı sıra eserdeki diğerlerinden farklı olarak bu hikayede bir "yapaylık" yer almaktadır. Öyküde kimsenin ismi gerçek değildir, adeta gerçek dünyadan soyutlanmışlardır. Anlatıcı, kayalıklarda kendi kendine içerken Hakkı'yla karşılaşmış; sonra da onunla beraber bir bara gitmiştir. Bardaki herkes "Baba"yo beklemektedir. Gemide arkasından "dönme" diye konuşulan, yazdığı sözleri uydurma olan bir şarkı sonucu "Episto" lakabını almış adamlar barda karşılaşırlar. *"Oysa bir saat kadar önce aynı gemiden çıkmıştık ve üç-beş kişilik gruplar halinde birbirimizden kaçarcasına kentin sokaklarına saçılmıştık."* (Kavukçu, 80) Episto, mekanı kendininmiş gibi benimsemiş; tanıdıkları rahat ettirmeyi, tanımadıkları ise tanıyıp sonra rahat ettirmeyi görev haline getirmiştir adeta. Etrafa yapmacık tavırlar saçmaktadır. *"Ama bu korkunç mimikler bir oyundu. Yalnızca bir oyun."* (Kavukçu, 81) Önceki gece de Episto ile birkaç kişi aynı bara gitmişler ve çok eğlenmişlerdir. Gecenin ilerleyen saatlerinde ibneler ve orospular gelecek, ortalığı şenlendireceklerdir. Yazar, Hakkı ile beraber bara oturur ve içmeye başlar. Bir süre sonra sözü edilen "ibneler" ve "orospular" gelmeye başlar. "Kız yapmacık bir biçimde yüzünü buruşturdu, başını geriye doğru atarak 'Yine mi burdasın gemimci?' dedi." (Kavukçu, 83) Bir süre sonra kapıdan içeri Episto'nun "prensensim" diye seslendiği kız girer. Yazar şok olmuştur. Acaba bu kız "o" mudur? Yazarın halini gören ve anlayan Hakkı, kızını bara oturtur ve ikisini baş başa bırakır. Gece boyu kızın hal ve hareketlerini tartar, o olup olmadığını anlamaya çalışır. Bir yanı onu tekrar görmek isterken diğer yanı o kızın böyle leş ve pis bir yerde olmaması gerektiğine kendini ikna etmeye çalışır. *"Bu kadın benimle oynuyor mu yoksa? Ya da ben mi kendimle oynuyorum; bu paçavra nasıl 'o' olabilir ki!"* (Kavukçu, 85) Yine düş-gerçek arası git gel söz konusudur, bir yandan da yaftalama vardır. Kafasında kadın o kadar mükemmel ki, buraya gelebileceğini düşünemiyor.

Oysa kendisi de aynı bardadır, kadını buraya yakıştırıyorsa kendini nasıl kadının yanına yakıştırıyor? Anlatıcının bu barda işi ne? *“Bu gözler bana ne kadar yabancı; tanıdık hiçbir ışık yok.”* (Kavukçu, 84) Kadının “o” olmasını istemektedir. Kendini kadının mükemmeliyetine kaptırmıştır.

Yukarıda içeriklerine değinilen öykülerdeki inişli çıkışlı ruh halleri, düş-gerçek arasındaki çıkmazlar hep insanın yaşadığı korku kuşatmasının yansımasıdır. Bu yansımalar denizde korkanların, denizden korkanların ve yaşamdan korkan insanların ortak noktasıdır. Öykülere göre deniz duyguları anlatma bakımından insan ruhu gibi korkulu çalkantılarla doludur.

C. DENİZ KEDERDİR

Deniz, kederdir. İnsanların içindeki acıları anlatır. İnsanlar arasındaki mesafeleri temsil eder. Özlemi hatırlatır. Dalgaları, insanın kalp atışı gibi durdurulamaz ama bölünebilirdir. Cemil Kavukçu'nun “Maviye Boyanmış Sular” adlı yapıtında yer alan öykülere genel anlamda bir hüznün havası sinmiştir.

Kuzeydeki Kum Posterleri adlı öyküde toplumsal gerçekliğin yansıması olarak para-güç dengesi ve bu gücü elinde bulunduran para sahiplerinin hırsları okuyucunun karşısına çıkmaktadır. Öykü, fırtınalı bir gecede demirlemek zorunda kalmış bir gemide geçmektedir. Kamarada oturmuş şarap içen İdris -fırtınadan olacak ki- anlatıcıya batan bir gemiyle ilgili korkunç anısını anlatmaktadır. Bu anıda denizin çıldırdığı, havanın karayele döndüğü, ertesi günün Kurban Bayramı olduğu bir akşam, oğlunun kaptan olduğu gemiyi denize çıkarmakta ısrarcıdır: *“Deyyusun gözünü para bürümüş dinler mi bayramı seyranı. Bayram da Kurban Bayramı ha, dikkatini çekerim. Adı üstünde “kurban”. Yok, demiş, illa bu gece gideceksin.”* (Kavukçu, 27) Bunu başaramayan kaptanın oğlunu yitirmesi kaçınılmazdır. “Köpeköldüren şarap” öyküsünde de keder hakimdir. Öykünün içindeki keder, içinde “ölüm” geçmesinden ileri gelmektedir. Öykü kişisi İdris'in anlattığı öyküde, çocuğun ölümü bununla bağdaştırılmaktadır. İdris'in hikayeyi anlatışı adeta ölüm kokmaktadır: *“Rüzgar, Azrail'in o*

lanet üfürüğü, ambarların üstündeki brandayı yırtıyor." (Kavukçu, 28) Bu öykülerde denizin sonsuzluğu ferahlık ve özgürlük değil; acı ve keder getirmiştir. Deniz yine öyküdeki karakterlerin gerçeklikten kopmalarına sebep olmuştur. Zira kederle dolu kriz anlarında insan elinde kalan son dala tutunma ihtiyacı duymaktadır, gerçekte meydana gelen faciadan kaçıp düşlere koşmak daha kolaydır. Parası olan ve dolayısıyla gücü de elinde bulunduran kişilerin yaptıkları eylemlerin sonuçlarını düşünmemesine dair toplumsal eleştiri bulunmaktadır. Ucu kendine dokunmadığı sürece gücünü kullanarak mağdur ettiği insanları umursamayan baba, denizden dersini almıştır. Bununla yetinmeyen deniz, babayı, oğlunun cesedinin bulunamamasıyla derin bir belirsizliğe itmiştir. Öykü kişileri denizin getirdiği pişmanlık duygusu ve belirsizlikten kurtulamamışlardır. Dışarıdaki dünyada milyonlarca hayat devam ederken, kendilerinininki durmuştur. Yaşadıkları evi de geminin batmasıyla birlikte içlerine gömmüşlerdir.

Öykünün sonunda yazar-anlatıcı, birden tekrar İdris'le oturduğu yerde buluvermiştir kendini. Ailenin evine yaptığı ziyaret rüya mıydı, yoksa gerçek miydi, bilememektedir. Olayın etkisinden çıkamamıştır. Denizden sesler duymaktadır. Birbirleriyle bağlantılı öykülerin yer aldığı yapıtta deniz gibi hep bir çalkantı söz konusudur. Hayat da deniz gibidir.

Yapıtın üçüncü hikayesinde, odak figür Eyüp, O kadar utangaç ve içine kapanık bir insandır ki şişme bebeği almasının sebebini haftalardır denizde olmasıyla açıklamaya çalışmıştır. *"Ömür boyu bir pranga gibi taşıyacağı pezevenk baba lakabının sorumlusu benmişim gibi bir bakıştı bu."* (Kavukçu, 39) Bu gerekçeyi kendisine kabul ettirmiş olacaktır ki haksız yere alınca yapışan pezevenk baba lakabını sökebilmek için Helgayı denize feda ederek onu geldiği yere göndermiştir. Yine de Helga'yı denize feda etmesi olayın utancıyla yaşanmasını engellememiş Eyüp'ün karakteri lakabının altında ezilmiş ve sonunda kendisine bunu yaptıran denizi tamamen terk etmiştir. İbo ise hovarda, lakayt bir insandır ve denizle terbiye olmamıştır çünkü onunla geç tanışmıştır. Hikayenin sonunda İbo'nun şişme bebeği

kullanması için değil sadece Eyüp'ü alaya almak için alıp patlattığı görülmektedir. Denizin gemiyle dalga geçmesi İbo'nun da Eyüp'ü alaya alması o gün denizin dalga geçiyor olması gibidir. Dolayısıyla, denizde hep bir huzursuzluk hakimdir. Yapıttaki ortak anlatıcı karakter ise, insanların uyuması gereken saatte çalışmak zorundadır çünkü kendisi denizedir. Bir anlık umursamaz cevabı yüzünden Eyüp'ün küsmesine neden olmuştur. Saniyelik bir tahammülsüzlük Eyüp'ün tüm hayatını etkileyecek bir sonuç doğurmuştur.

Yapıttaki farklı öykülerdeki zincirleme olaylardaki odağı aktaran, anlatıcı figür kişi, İbo ve Eyüp Baba vardır. Gemide herkes yalnızdır, dolayısıyla deniz insanı yalnızlaştırmakta ve kendinden uzaklaşmaktadır. Belki de normalde yapamayacakları davranışları insanlara yaptırmaktadır.

Yabancı Kentin Tanıdık Yüzü adlı öykü yine denizin bilinmezliği ve karamsar yüzüyle okuyucunun karşısına çıkmaktadır. Gemi, nerde oldukları bilinmeyen bir yere demirlemek zorunda kalmıştır; makine yine arıza yapmıştır. Saat kullansalar bile zaman kavramı yine bulanıktır, bu da içinde bulunulan kasveti arttırmaktadır: "*'Anlarsın' dedi, daha gençsin. Pezevenğin ya kuruyemişi bitmiştir ya canı karaya ayak basmak istemiştir ya da balık tutmak.*" (Kavukçu, 45) Kaderlerinin deniz tarafından belirleniyor olması yetmezmiş gibi, bir de Çarkçıbaşı'nın keyfini beklemişlerdir. Kader nedir, kim çizer, nasıl belirlenir sorularının cevabı deniz görmüş insanlar için çok farklı şekillenmektedir.

Öyküler hasret barındırmaktadır, fakat denizde geçen hayatları neticesinde içlerinde umutsuzluk da vardır. Bu insanların hayatları denizde ve karada olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Sevdiklerine her ne kadar özlem duysalar da, demirledikleri yerlerde başka kadınların koynuna girmekten kendilerini alıkoymamaktadırlar. İki farklı hayatın umutsuzlukla birleşmesinden bahsedilmektedir: "*Bir haftadır tıraş olmuyorum. Elimle çenemi sıvazladım. Gözlerim çökmüş*", "*tıraş olmayı düşünmüyorum*" (Kavukçu, 46) Bakımlı olmak hayatta bir amaçları olan, gittikleri yeri bilen, planlı programlı insanların hayatının bir parçasıdır.

Denizde olunca anlatıcık kendini tamamen kaderin kollarına bırakmıştır. Demirledikleri yerde karaya çıkan, tıraş olan, parfüm süren, özene bezene hazırlananlar ise önlerine çıkan küçücük umut ışığına sarılmaktadırlar. Karada geçirdikleri vakit süresince denizi unutma, azıcık da olsa "normal" bir hayat sürdürme imkanları vardır. Kaderlerini deniz belirlemektedir, kendileri de bu duruma alışmış olacaklar ki, nerde olduklarını önemsememektedirler.

İbrahim'in de yazar-anlatıcının da karaya gidince kimseye telefon etme ihtiyacı duymaması, kaderlerine ve denize kendilerini tamamen teslim ettiklerinin göstergesidir. Diğerlerinden farklı, ne tıraş olmuşlardır ne süslenip püslenmişlerdir ne de kadın peşine gitmişlerdir:

"Bizden başka birkaç kişi daha var caddede; şemsiyelerini açmış hızlı hızlı yürüyorlar. Evlerine gidiyor olmalılar; kurulu düzenlerine, karılarına ve çocuklarına. Biz nereye gidiyoruz?" (Kavukçu, 48)

Kara ve deniz hayatının birbirinden farklı farklıdır. Öyülerde yer alan kişiler oradan oraya savrulmaktadırlar amaçları yoktur, planları yoktur. Deniz nereye gitmelerini istiyorsa oraya giderler.

D. DENİZ KEYİFTİR

Deniz keyiftir. Deniz huzurdur. Deniz, yaşamın ve insanın ta kendisidir. Beklenmedik hareketleri, dalgalanıp durulması, bir bireyin duygu dünyasının beklenmedik mizacını yansıtmaktadır. Deniz, insanın kalbinde yatan açıklayamadığı, dökemediği hayaldir, ulaşamadıklarıdır, anlamsızca içine doğan cesarettir. Bilinmeyen köşeleriyle kişinin kendinin bile farkında olmadığı meraklarını giderir, ihtiyaçlarını karşılar, istemeden özgürleştirir. Böylece bu bilinmezlik, insana hiç ummadığı bambaşka bir dünyanın varlığını gösterir. Deniz umuttur, umut hayatı yönlendiren, çoğu zaman devam etme gücü veren ve yaşamı güzelleştiren en temel duygulardan biridir. Bu paralelliklerin bütünü denizin bir keyif unsuru haline gelmesini, yapıtın tümünde desteklemektedir. Cemil Kavukçu'nun "Maviye Boyanmış

Sular” adlı yapıtında yer alan öykülerde de her şeye rağmen yaşama tutunan insanlar da konu edilmektedir. Yaşamın sıkıntılarında denizin engin derinliklerine sığınan öykü kişileri denizin tadını da çıkarmayı bilen insanlardır.

Yapıtta yer alan öykülerden Her Şey Boçka İçin adlı öyküde, kıyıdaki kayalıklara oturmuş içen İbo Abi, yazar anlatıcı ve Er(h)an yine birlikte dirler. İbrahim abi yanlarına yanaşan köpek Boçka'yı görünce anılarını hatırlar. Bu kez karı-kız anıları değil, köpeklerle ilgili anıdır onu tetikleyen. Öyküde ölüm vardır fakat bu ölüm karamsar değildir. Emeklilik, yaşlılık, vakit dolunca kendiliğinden gelen ölümdür. *"Bu ölüm olasılığı bizi kederlendirdi."* (Kavukçu, 101) Burada yaşamın anlamını yaşamın sonunda karşılaşılabilecek olan ölümün kazandırdığına vurgu yapılmaktadır. Öykünün sonunda da her şey Boçka için diye bağır çağır şarkı söylemeleri bir gurur göstergesi olmuştur. Boçka, minnet duygusunu ve vefayı çıkarıcı temsil etmektedir.

Eran Kaptan adlı öykü, denizi bilimsel yönleri bakımından ele almıştır. Deniz, bilimdir, bilimselliktir, dolayısıyla insana hizmettir. Sınıflı yapıları eleştirendir, herkese eşit davranır. Gemicisinden mühendisine, çaycısından araştırmacısına kadar herkes aynıdır. Bu bakımdan adeta bir adalet timsalii gibidir. Acımasızlığını da, arızasını da, iyiliğini de, kötülüğünü de eşit dağıtır. Eran Kaptan'da eserdeki diğer öykülerden farklı olarak denizin sınıfsal eleştiri yapan toplumsal yüzü ortaya çıkmaktadır. Yazar bu öyküde bilimsel çalışmalar yapan bir araştırma gemisinde görev yapmaktadır. Bu da denizin insanlığa hizmet için kullanılan yönünü ortaya çıkarmaktadır. *"Sismik araştırmalar yapacak, gecemizi gündüzümüze katarak çalışacak, vatana millete yararlı olacaktık."* (Kavukçu, 107) Araştırma gemisi, yazar-anlatıcının da daha önce bulunduğu diğer gemilerden yapısal olarak farklıdır. Yazar ve onunla birlikte araştırma gemisinde bulunmak üzere görevlendirilmiş gemiciler uyarılmışlardır ki, gemideki bilimsel konularla ve teknik konularla ilgilenen insanlar arasında hiyerarşik bir düzen mevcuttur. Bu da, sınıfsal bir fark yaratmaktadır. Oysa ki herkesin gözden kaçırdığı bir durum vardır: Deniz,

gemideki herkese eşit davranmaktadır. *"Zincirin kırılması da uzun sürmedi."* (Kavukçu, 108) yaratılan sınıfsal fark, beraberinde eleştirileri de getirmiştir. Eşitlik insanlar kadar toplumlar için de keyiftir. İnsan doğasının temelinde adalet duygusu vardır. İnsan adalet ister. Bu ona huzur ve mutluluk sağlayan en temel ögedir:

"Gemicilerin arasında bile, ulaşılması zor biri olduğu izlenimini uyandırdı bende. Son derece kendi halinde olmasına, konuşurken sesini hiç yükseltmemesine, sinirlenmemesine, kimseyle tartışmamasına karşın, ona hem saygı gösteriyorlar, hem de çekiniyorlardı." (Kavukçu, 109)

Öyküde bahsi geçen Eran Kaptan; gemide yapay olarak kurulmuş olan sınıfsal ve sınırlı yapı gibi çevresindekilerin zorla değil, isteyerek ve severek saygı duydukları bir adamdır. Ne kadar zorlanırsa zorlansın saygı, ittirmeyle olacak bir şey değildir. Gönülden gelebilmesi için insanın davranışlarıyla, tepkileriyle, ortaya koyduklarıyla saygınlık kazanması gerekir. Altında sevgi yatmalıdır. Dayatmayla getirilen kurallara uyum ancak göstermelik olmaktadır. Sevgiyle temellenen her şey daha kolay olmaktadır. Herkesin uyum sağlayabileceği ve bu uyumu yakalarken keyif alabileceği bir ortam yaratılmalıdır. Deniz bu yönüyle insan ruhunun aradığı huzuru da anlatandır: *"Onun peşinde büyük bir saygıyla yürüyen tek kişi de, kamara arkadaşı Eran Kaptan'dı"* (Kavukçu, 112) Karşılıklı insan duygularının ön planda olduğu ilişkiler genelde etki-tepki prensibiyle yürümektedir. Eran Kaptan İdrus'a saygı duyuyordur. Bununla birlikte muhtemelen diğer arkadaşlarına da saygısızlık etmemektedir. Ne kadar saygı gösterirse o kadar saygı görmektedir. Yaşamın etki-tepki ilkesi gibi denizde ne verilirse o alınır. Öykülere göre insan ne ekerse onu biçecektir. Keyif de burada başlamaktadır. Aralarında sınıfsal fark oluşturulmaya çalışılsa da sorun herkes için sorun olarak kalmaktadır. Bu yüzden sadece bireysel yaklaşmak yerine toplumsal bakımdan da sevgi ve adaletle dikkatle yaklaşmak gerekmektedir. Herkes aynı tamir süresini bekleyecek, bu sürede aynı çileyi

ekecektir. Burada da denizin efitliği söz konusudur: "*Erhan'ın gemide olmadığı... suçu işlediği anlaşılmış.*" (Kavukçu, 114) Eran Kaptan bir disiplin suçu işlemiştir ancak ceza almamıştır. Bu da denizin insana insanı anlatmasının kanıtıdır. Eran Kaptan zleme dayanmamaktadır. Kaptan izin vermiyor olsa da, Eran Kaptan kuralları çiğnemiştir fakat bundan o kadar da sorumlu değildir. Her Şey daha güzel bir dünya için yapılmıştır.

SONUÇ

Sanatçıların, özellikle yazarların kendilerini insanlara anlatış biçimlerinde kullandıkları birtakım malzemeler vardır. Yazarların, kendi duygularını bunun yanında insanların duygularını okurlarının duygularını okurlarına aktarabilmek adına, tüm dünya insanlarını kalplerinde duyumsamak adına üretirler. Yazarların kullandıkları bu malzemeler, okuyucuyu yapıta daha çok bağlayıp, kendinden bir parça bulmasını sağlamaktadır. Bu bir paylaşımdır. Cemil Kavukçu'nun "Maviye Boyanmış Sular" adlı yapıtında yer alan öykülerdeki odak öykü kişisi olan yazar-anlatıcı aracılığıyla, insan duygularını anlatılmıştır. Bunu yaparken de malzeme olarak "deniz" seçilmiştir. Deniz bütün insanların ortaklığıdır. Yapıta konu olan "deniz" üç farklı şekilde ele alınmıştır. Bunlardan ilki korkudur. Deniz, inişli çıkışlı, gelgitli ve belirsizdir. Uçsuz bucaksız oluşuyla "korkuyu" temsil etmektedir. İkincisi ise kederdir. Denizin karanlık bir dünyaya açılan kapı oluşuyla, "ölüm"ü ile hüznüldür. Ele alınış biçimlerinden üçüncüsü ise, keyifli oluşudur. Bütün bu gel-gitlerin, uçsuz bucaksız oluşun, korkunun, belirsizliğin ardından gelen bir hazdır, yağmur sonrası oluşan gökkuşağı gibidir. Cemil Kavukçu'nun "Maviye Boyanmış Sular" adlı yapıtında yer alan öykülerde deniz insan duygularıdır. Keder de keyif de insan içindir. Bu ikisi arasındaki yol korkudur. İnsan korkularına hakim olunca yaşamı kederiyle de keyfiyle de kabullenir. Denizi, yaşamı sevenler ondan korkmayanlardır.

KAYNAKÇA

Kavukçu, Cemil. Maviye Boyanmış Sular. Can Yayınları: İstanbul, 2016.